

Notities bij 'Onkruid'

De verwachtingen wekkende aanbeveling van 'Onkruid' (Natura 1974, blz. 102) leidde er mede toe, dat ik de heer Van Eeden achterna wandelde en genoot van hetgeen hij gezien had en wilde vertellen in zijn te boek gestelde overpeinzingen.

Gezien het tijdsbestek dat er ligt tussen zijn wandelingen en nu is het vanzelfsprekend, dat er in de benaming der planten nogal wat veranderingen gekomen zijn. Zoals men weet zijn naamgeving en classificatie nog altijd onderwerp van studie. Het is daarom jammer, dat de bewerker der heruitgave niet een lijst heeft opgenomen van de wetenschappelijke namen van de door Van Eeden vermelde planten met daarachter de thans geldende. Er zijn veel wijzigingen in de loop der jaren aangebracht. En ook al levert het verschil in benaming nu in veel gevallen geen andere moeite op dan het naslaan, dan moet toch gezegd worden, dat dit nog al wat betekent.

Er zijn echter planten, die met de benaming wat meer moeite geven dan alleen het nazien daarvan in de jongste druk van 'Heukels-van Ooststroom'. Misschien dat ook anderen pro-
fijt hebben van wat ik nazocht. Vandaar deze aantekeningen.

Een van de eerste puzzeltjes, die we tegenkomen, brengt ons *Convallaria polygonatum* (blz. 28) en nadien de vermelding van *Convallaria multiflora* (blz. 250). Van Eeden helpt ons zelf op weg door reeds duidelijk te spreken van 'het Salomonszegel'. Nadien licht hij ons nog wat nader in wanneer hij zegt (blz. 281): 'doch ik miste hier - in de omstreken van Lochem - het Salomonszegel (*C. polygonatum*), dat zich in de Haarlemsche duinen meer en meer uitbreidt en vooral aan zijn gedrongen bouw en hoekige stengels te herkennen is. De *C. multiflora* is meer eigen aan de oostelijke, de *C. polygonatum* aan de westelijke streken onzes lands.' Dan blijkt dat *Convallaria polygonatum* via de benaming *Polygonatum officinale* All. thans bekend staat als *Polygonatum odoratum* (Mill.) Druce, Duinsalomonszegel, terwijl *Convallaria multiflora* dan is *Polygonatum multiflorum* (L.) All., Veelbloemige salomonszegel.

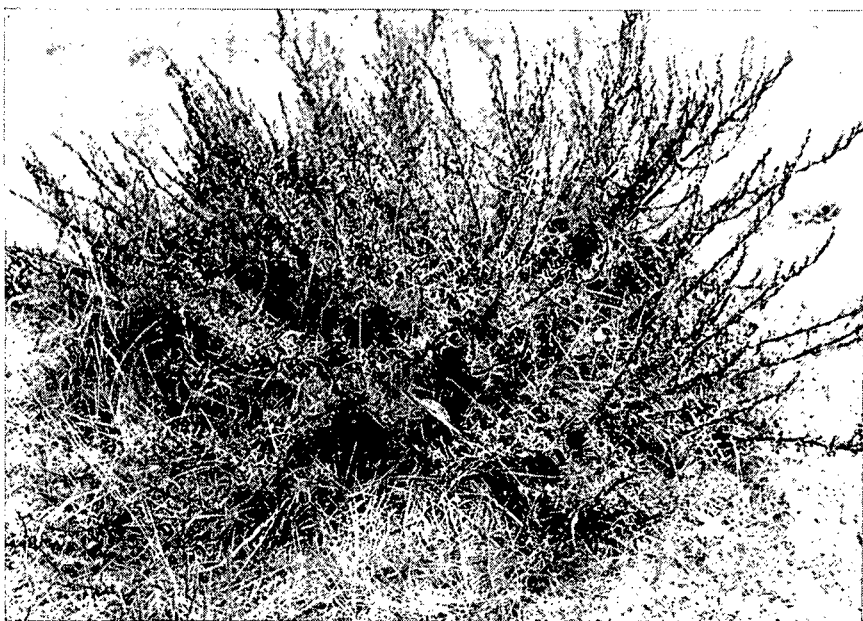
Van Eeden noemt *Ononis repens* L. Zandwikke, omdat hij zoals blijkt uit een opmerking over *Ononis spinosa* L. de naam Stalkruid zinledig vindt (blz. 209). Een bewering die n.m.m. geen stand houdt wanneer men van deze naam de verklaring leest bij Kleijn (Planten en hun naam, 1970, blz. 206). Op blz. 112 is een merkwaardige verspringing in de benaming, daar wordt kennelijk *Ononis repens* L. bedoeld, wanneer gesproken wordt van *Ononis arvensis*. Wanneer op de blzz. 19 en 371 sprake is van *Artemisia campestris* dan moet rekening gehouden worden met de verandering in de Latijnse benaming en is in beide gevallen vermoedelijk bedoeld *Artemisia lloydii* Rouy, de Duinaveruit en niet de Wilde averuit.

Op de blzz. 8 en 292 wordt genoemd *Galeopsis tetrabit*. De vraag rijst of op blz. 292 niet bedoeld is *Galeopsis speciosa* Mill., Dauwnetel, wanneer de beschrijving luidt: 'met fraaije heldergele of violet gevlekte bloemen.'

Zoals bekend is, behoort de *Parnassia*, *Parnassia palustris* L., tot de familie der *Saxifragaceae*. De ogenschijnlijk wat eigenaardige opmerking van Van Eeden op blz. 23: 'haar geslacht is arm aan soorten en bezit zooveel oorspronkelijks dat het slechts met zeer weinig andere geslachten tot eene familie (*Droseraceae*) is kunnen vereenigd worden.' brengt ons in herinnering, dat dit geslacht vroeger inderdaad wel eens tot de *Droseraceae* gerekend werd *).

Phellandrium aquaticum, genoemd op blz. 398 als Watervenkelt 'een schermbloem met uitgespreid loof, een klein bosch op het water vormend', is naar het mij voorkomt *Oenanthe aquatica* (L.) Poir, Watertorkruid.

Anthoxanthum puelii Lecoq et Lamotte, Slofhakken, is niet voor het eerst in 1870 in ons

Duinaveruit (*Artemisia lloydii*)

eigen land aangetroffen, zoals vermeld wordt op blz. 277; blijkens 'Heukels-van Ooststroom' (17e dr., 1973, blz. 799) is de plant reeds in 1843 in Twente waargenomen.

Utricularia bremii van blz. 334 vond ik niet in 'Heukels-van Ooststroom' vermeld, wel bij Fournier (P. Fournier: Les quatre flores de la France, Paris 1961, blz. 804). Het blijkt, dat vroeger verondersteld werd, dat de genoemde soort in Nederland voorkwam. De als zodanig beschouwde planten blijken echter tot de soort *U. minor* te behoren (F.N. IV, 2, p. 186 *).

Hierbij wil ik toch niet onvermeld laten de opmerking van Van Eeden over de tijd 'toen onze oude geslachten nog niet ontzenuwd werden in de Utriculariabloasjes, die wij groote steden noemen.' (blz. 350)!

Onder *Rhamnus frangula* moeten we verstaan *Frangula alnus* Mill., Sporkehout (Vuilboom) en niet de Wegedoorn als vermeld op de blzz. 161, 257 en 293. Zoals bekend, is dat de Nederlandse benaming van *Rhamnus catharticus* L.

Een aparte moeilijkheid leverde het geslacht *Lepigonum*. Vier soorten worden genoemd: *Lepigonum marginatum* (blzz. 188 en 393), *L. medium* (blzz. 388 en 408), *L. rubrum* (blz. 229) en *L. salnum* (blz. 188). Het betreft hier *Spergularia*. De Nederlandse benaming bij Van Eeden luidt: (zee-)zandkruid. Eenmaal spreekt hij van 'het kleine spurrieachtige zeezandkruid' (blz. 188). Met de twee eerstgenoemde wetenschappelijke namen wordt waarschijnlijk bedoeld op *Spergularia media* (L.) C. Presl, Gerande schijnspurrie; met *L. rubrum* is dan bedoeld *Spergularia rubra* (L.) J. et C. Presl, de Rode schijnspurrie, terwijl onder de naam *L. salnum* dan te brengen is *Spergularia marina* (L.) Griseb, de Zilte schijnspurrie.

Als illustratie van de wijze waarop Van Eeden onze aandacht weet te boeien nog het volgende:

Na een bijzonder romantische beschrijving van de *Angelica sylvestris* L., de Gewone engelwortel, vervolgt de schrijver: 'Haar naam heeft zij echter te danken aan haar zuster

de Angelica Archangelica, die een glans van geneeskrachtige heiligheid bezit, maar voor Nederland den neus ophaalt.' (blz. 364). Dat heeft nadien echter niet zo heel lang meer geduurd, zoals men weet. Sinds 1934, toen de plant voor het eerst in ons land werd waargenomen, heeft zij zich voortdurend uitgebreid. Zo komt ze bijv. massaal voor in de grienden langs het Hollandsch Diep.

Over *Impatiens noli-tangere* L., Groot springzaad, schrijft Van Eeden nogal pessimistisch. Op blz. 94 merkt hij op: 'Deze plant is aan drassige gronden eigen, doch wordt door de bebouwing meer en meer uitgeroeid.', terwijl men op blz. 363 leest, dat deze plant een van de meer en meer verdwijnende oude boscharistocraten onzer flora' is. Wanneer dit bijkans een eeuw geleden geschreven werd, zou men nu eigenlijk niets meer mogen verwachten. Zo erg is het gelukkig niet. Het is nog steeds een vrij algemeen voorkomende plant. Dit zij dankbaar genoteerd.

Slotom: de wandelingen van de heer Van Eeden zijn interessant, maar zij vergen iets meer dan maar meelopen.

Angelica archangelica

*) Deze beide opmerkingen dank ik aan de heer Drs. F. Adema, Rijksherbarium, Leiden.

Adres van de schrijver: de

Boekbespreking

ELSEVIERS GIDS VAN DE ZANGVOGELS door Oliver L. Austin, met 305 vogeltekeningen van Arthur Singer.

Vertaling: drs. A. van der Stelt en drs. H. M. van der Stelt-Strijbos. 288 pag.; 11½ x 18½ cm.

Uitg. Elsevier, Amsterdam/Brussel. Prijs f 17,90.

Deze Elseviergids is moeilijk te vergelijken met de meeste andere gidsen van deze serie, zoals Petersons Vogelgids en de Paddestoelengids van Lange. De laatstgenoemde gidsen zijn goede determineerwerken, waar duizenden natuurliefhebbers in Nederland veel plezier van hebben. Het zijn echte gidsen die je wegwijs maken in een bepaalde dieren- of plantengroep.

In dit boek over de zangvogels van de wereld worden 57 families beschreven en van elke familie wordt een aantal vertegenwoordigers min of meer beknopt besproken.

De Nederlandse zangvogels komen er bekaaid af. Zo wordt b.v. van de Merel alleen verteld, dat deze soort in 1862 in Nieuw-Zeeland met succes is ingevoerd. Welke steekproef je ook neemt, haast altijd stelt deze gids teleur als je wat meer wilt weten over doodgewone soorten als Fitis, Kleine karekiet, Oeverzwaluw, Geelgors, om er zo maar enkele te noemen.

Voor iemand die belangstelling heeft voor de groep der zangvogels zoals die verspreid is over de gehele wereld kan dit boek echter een aardige inleiding zijn.

Als je het boek gaat doorlezen kom je wel eigenaardige vogeltjes tegen zoals Witflankmierwinterkoninkjes, Oranjebeeknachtegaallijsters, Witbaardmierenvangers, Goudvoorhoofdтуиervogeltjes en Grijskapkrombektimalia's. Ik denk dat ik niet de enige zal zijn die nooit aan zulke rare namen zal kunnen wennen.

De vertaling is overigens in redelijk goed Nederlands. De gekleurde vogeltekeningen van Arthur Singer vind ik vaak echt 'Amerikaans fel'.

A. L. J. van IJzendoorn